

CDI
COMISIÓN NACIONAL
PARA EL DESARROLLO
DE LOS PUEBLOS INDÍGENAS

VERACRUZ
GOBIERNO DEL ESTADO

IVM
INSTITUTO VERACRUZANO
DE LAS MUJERES

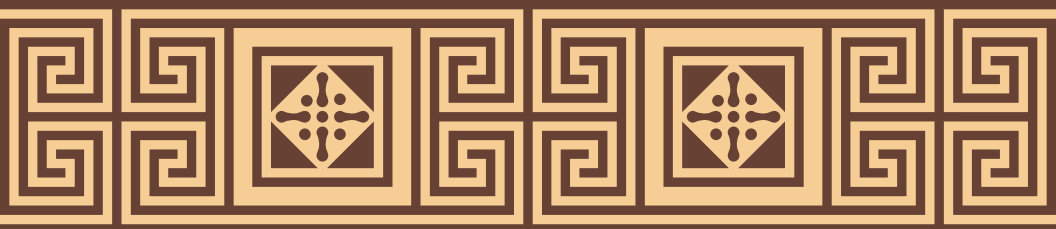
INSTITUTO VERACRUZANO DE LAS MUJERES
COMISIÓN NACIONAL PARA EL DESARROLLO DE LOS
PUEBLOS INDÍGENAS CDI

**LEY PARA ENFRENTAR LA EPIDEMIA DEL
VIH-SIDA EN EL ESTADO DE VERACRUZ DE
IGNACIO DE LA LLAVE**

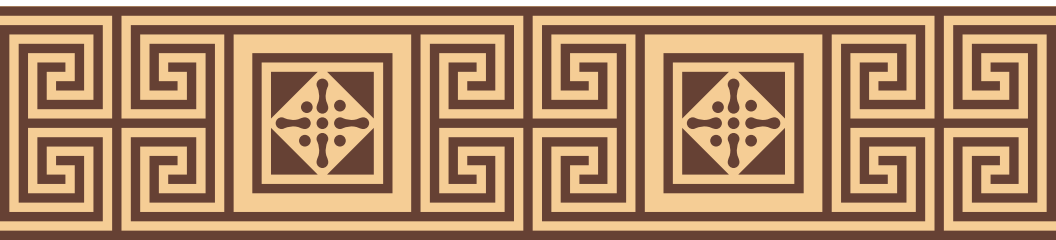
Tének

“Este Programa es público, ajeno a cualquier partido político. Queda prohibido el uso para fines distintos a los establecidos en el Programa”

TAK'IXTALÁB 306

ABALKA TÓMNA ANYAULACH VIH-SIDA JE'TÁM
BAN WE PULEK TAK'IX AWILTALÁB DE VERACRUZ
DE IGNACIO DE LA LLAVE

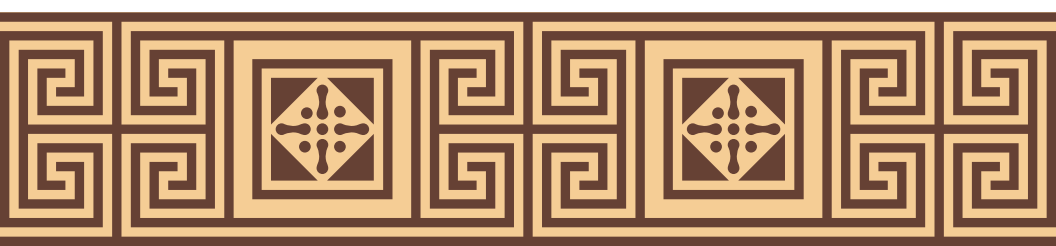

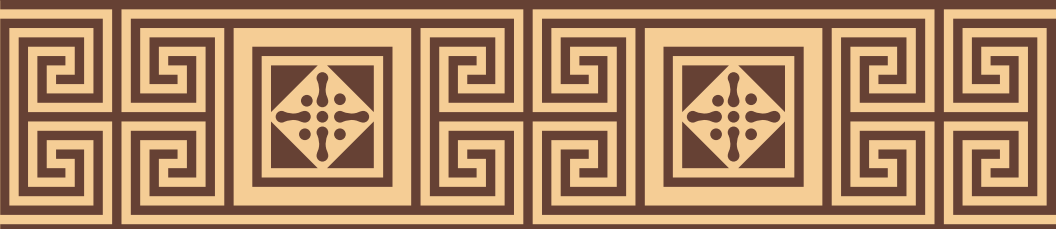

**TAK'IXTALÁB ABALKA TÓ'MNA ANYAULACH
VIH-SIDA JE'TAM BAN WE PULEK TAK'IX
AWILTALÁB DE VERACRUZ DE IGNACIO DE
LA LLAVE**

Portada: Obra de Diego Rivera

Derechos Reservados conforme a la Ley por: Instituto
Veracruzano de las Mujeres. 2014
Av. Adolfo Ruiz Cortines No. 1618, Col. Francisco Ferrer
Guardia, Xalapa, Ver., C.P. 91020
Tels.: (01-228) 8-17-07-89, 8-17-10-09
Ejemplar gratuito/ Prohibida su venta
Impreso en México

ELAXTALÀB

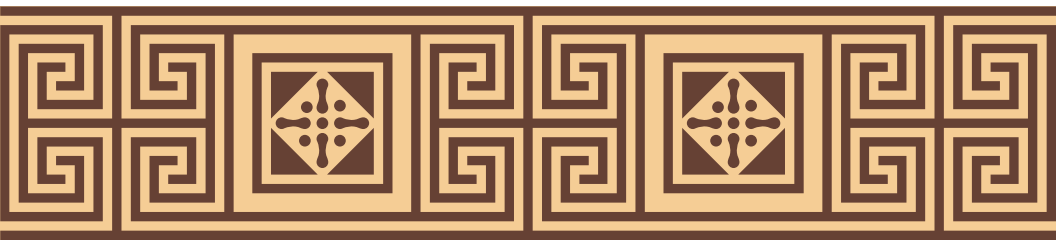
GOBIERNO DEL ESTADO DE VERACRUZ
JAVIER DUARTE DE OCHOA

SECRETARÍA DE GOBIERNO
GERARDO BUGANZA SALMERÓN

INSTITUTO VERACRUZANO DE LAS MUJERES
EDDA ARREZ REBOLLEDO

**COMISIÓN NACIONAL PARA EL DESARROLLO
DE LOS PUEBLOS INDÍGENAS**
NUVIA MAYORGA DELGADO

CDI DELEGACIÓN ESTATAL EN VERACRUZ
IRAÍS MARITZA MORALES JUÁREZ

OLNAX T'ÍLAB

T'ÍLAB I NIULE'NÁB	7
T'ÍLAB II NIKO'AL KINT'AJA INTOMINTSÍL ANIN JUNKUNTALÁBIL ANTÁK'IX	8
T'ÍLAB III ANTSUBAXTALÁB NINKO'AL E'JTAL ANATIKLABTSIK K'AL I VIH-SIDA	13
T'ÍLAB IV ANTOMNAXTALÁB	14
DHÚTSLAB WAT'EL TAK'IXTALÁB	14
Glosario de Términos del Tének	15

T'ÍLAB I NIULE'NÁB

Dhútslab tak'ixtaláb 1. An dhútslab ninko'al ne'je antak'ixtaláb, t'ajnenek abalka k'ak'ná k'ale'jtal anatiklabtsik aniko'al kint'ájatsik nije uúlnal:

- I. Kint'aja abalka exlá anyaulach VIH-SIDA anijélat tikin t'ájatsik abalyabka ch'ílkontsik k'al;
- II. Kint'aja e'jtal nintomnál abalanyaulach yabka bu'k'ey ani abalka chu'tat ani kaliat anilal abalanyaulach VIH;
- III. Kintsubk'a antolmixtaláb k'al i il'ál abal é'jtal ninko'al anyaulach VIH-SIDA;
- IV. Kinwe'ka anat'axtaláb nintsi'dhal an VIH-SIDA;
- V. Yabkin pídhna kapo'jka anatiklabtsik o ink'imadhiltsik ninko'al nejé anyaulach.

Dhútslab tak'ixtaláb 2. Abalneje antak'ixtaláb ko'olki éxbay abal:

- I. VIH: Tsi'tsik chémdhom yaulach;
- II. SIDA: Chémdhom e'jat'taláb eladh;
- III. PVVIH-SIDA: Atikláb ninko'al anyaulach VIH-SIDA.

Dhútslab tak'ixtaláb 3. An awitalabtsik niko'alkin chú abalneje antak'ixtaláb kak'ak'ná jachich: ink'ima' anko'oknax ejat'taláb ani nimás antólmix ninko'al an we pulek tak'ix awitaláb.

Abalka t'ajan e'jtal niulnenek je'ban uw, ko'olka tólmixin e'jtal ank'imatsik ani anjunktalabtsik niut'oj'nal k'alan we pulek tak'ix awitaláb ani anchácam tak'ix awitaláb, animás nejetsik:

I. K'ima' antak'ix awitaláb;

II. K'ima' anok'tsixtaláb;

III. K'ima' anta'pax tum'ín ani ant'ajantaláb;

IV. K'ima' ant'ojomtaláb, anchu'ux t'ojnal ani anwa'chintaláb;

V. A'tajil ants'ubaxtaláb.

Aniyk'i, ne'echti tólmix je'tam nimás ink'imatsik i awitaláb niko'alkin k'ak'na intsubaxtabil anatiklabtsik ani ink'ima' antak'ix niko'al kinchu' jelatu bi'jyab anawitalabtsik.

Dhútslab tak'ixtaláb 4. An awla ejat'taláb ko'olka ko'okná k'alan pulek tak'ix awitaláb ani k'alan we pulek tak'aix awitalábtsik jetaltin úlalan dhútslab tak'ixtaláb che nik'uajatban ye'jche dhútsadh tak'ixtaláb, ani e'jtan awitalabtsik ko'alka to'jon jelatin úlal antsubaxtaláb General de Salud, t'ajadh k'alan ye'jche t'ojom tak'ixtaláb ani kálan we pulek tak'ix awitaláb ani ank'ima' ko'oknaxti ejat'taláb pulek.

T'ÍLAB II

NIKO'ALKIN T'AJA INTOMINTSÍL ANI INJUNKUNTALÁBIL ANTÁK'IX

Dhútslab tak'ixtaláb 5. E'jtan awitaláb ninko'alan we pulek tak'ix awitaláb, ko'olkin t'aja nik'wajat bink'ubak abal yabka ch'ilk'ontsik, kinko'okna ani kintólmix e'jtal anatiklabtsik niko'al anyaulach VIH-SIDA. Nekin t'aja e'jtal niyejentsidh abalkin tólmix anúxum ani aninik, ani kink'ak'na antsubaxtaláb.

Dhútslab tak'ixtaláb 6. An we pulek tak'ix awitaláb ko'alkin pilmedha ani kinpídhna i tumín támup titámup abalkin t'ajatsik nich'a'at uulnal:

I. Katólmix in abalka áliat ani ka'jiat éjtan chalpadhtaláb

abal anchana ink'ima' anko'oknax ejat'taláb kine'jtow kint'aja e'jtal abal yabka wa'chin i ch'o'oxtaláb k'alan VIH ani abalka élan anilál nikin e'jtow kinixkiy an SIDA;

II. Kako'yat yan i ilál abal kine'jtowtsik kinko'okna e'jtal an atiklabtsik ninko'al an VIH-SIDA; ani

III. Katólmixin bant'ajantaláb abalka t'ajan e'jtal niulnenek je k'alan tsubaxtaláb.

Dhútslab tak'ixtaláb 7. Ink'ima' antak'ix awitaláb ko'alkin júнку' nimas anawitalabtsik abalkin t'aja ninúlal nej'e antsubaxtaláb ani ka t'ojontsik júнаx anikin buk'u'wtsik and'ílab ani inle'ka t'ajan nich'a'at ulnal:

I. Kinutsa anatiklabtsik jelat tikin ko'oknatsik tinba abal yabka ch'o'ontsik k'al an VIH;

II. Kinéxbandha anatiklabtsik abal yabko'alkin po'jka' nimas ninko'al anyaulach VIH-SIDA;

III. Kinéxbandha anawitalabtsik abal ko'alkin k'ak'na antsubaxtaláb ninko'al e'jtaltsik ninko'al anyaulach VIH-SIDA;

IV. Kinúlu abal ye'jentsidhkin cho'obnatsik jélat tik'wajat ninejat'taltsik ani kincho'obnatsik maxin ko'al o yaba anyaulach VIH.

Dhútslab tak'ixtaláb 8. Ink'ima' antak'ix awitaláb ko'alkin ko'okna abalan t'ilom pat'altsik ninko'al an we pulek tak'ix awitaláb yabkin po'jka o kinch'íkat't'aja anatiklabtsik ninko'al an VIH, ani abalyabtsik kinúlu téxtom inko'al an VIH-SIDA, max texti inko'al yabin pidhnál abalka cho'obná.

Dhútslab tak'ixtaláb 9. Ink'ima antak'ix awitaláb, júнаx k'alín k'ima anok'tsixeláb ani anko'oknax ejat'taláb, ne'echtsika

tolmixin jelatin tomnál abalkin t'ajatsik niye'jentsidh abalkin éxbandha anatiklabtsik jelati ne'echkin ko'oknatsik tinba abal yabtsika ch'o'on o abalka pídhan antolmixtaláb nikin ye'jentsitsik k'al anyaulach VIH-SIDA, bantólmix ata'jtsik, banwik'axte' o banle'jkintaláb ok'.

Dhútslab tak'ixtaláb 10. Ink'ima' anok'tsixtaláb ne'echkin ko'okna anyanél o k'wetém ok'tisxthaláb abal ta'ja yabka po'jká anatiklabtsik nich'o'odh k'alan VIH o k'wajat k'alan SIDA.

Jayechn k'imadhtaláb, ne'echkin k'wajba antomnaxtaláb abal texti yabkin bela antak'ixtaláb jeulnenek.

Dhútslab tak'ixtaláb 11. In k'ima' anko'oknax ejat'taláb, ech'ek'i ko'olkin ko'oy jun i ata' juntikin e'jto'kin pídhná i cháláb abal e'jtal ninko'yal an VIH-SIDA ani anyi abal nink'imadhiltsik.

Dhútslab tak'ixtaláb 12. In k'ima' anko'oknax ejat'taláb inko'al kint'aja e'jtal ninúlal antsubaxtaláb t'ajadh abalja'já k'alín k'ima' anko'oknax ejat'taláb, junti uulnal abal ko'olkin t'iltsi anatiklabtsik jelati ne'echkin t'ajatsik abal yabtsik kach'ilkoyat k'alan VIH-SIDA o max inko'alich jelati ne'echkin ko'okna tinba.

Dhútslab tak'ixtaláb 13. In k'ima' anko'oknax ejat'taláb ko'alikin eyna andhútslab exól abal jelati ne'echkin eyna anilál abal anatiklabtsik ninko'al an VIH-SIDA, ani ne'jé ko'alikin t'aja jun texti ninexlál jelat tu eynáb anilaltsik.

Dhútslab tak'ixtaláb 14. In k'ima' anko'oknax ejat'taláb ko'alikin pídhakin cho'obna anatik'láb niuk'wajíl k'al i VIH-SIDA, abal wa'ach i ilán niyabel u exláb ani kapidhan abalkin chu'tsik neijach u tamnal. An atiklab nikin yéjentsi jun i ilál it abal anyaulach, u awilkin eyna jelat ja'já kinle'na.

Dhútslab tak'ixtaláb 15. In k'ima' anko'oknax ejat'taláb ne'echkin ko'okna ani kinchu' anata' junti u pidhnáb anilál, abal anchana kinchu' max ut'ojnaltsik k'al i tok'at'taláb jelatin tomnál

ani abalkinchu' abalni ut'ojnaltsik ta'ja yabka ch'illk'oyatsik k'al anyaulach.

Dhútslab tak'ixtaláb 16. In k'ima' anko'oknax ejat'taláb ne'echkin chu' abalan ilál niwa'ach banata' jach'ak niawla abalninko'altsik an VIH-SIDA, ani ko'al kin chu' abaljachak anilál nit'ájadh awla ani cho'opte k'alín k'ima' anko'oknax ejat'taláb nink'al anpulek tak'ix awiltaláb o anConsejo Nacional de Salubridad.

Dhútslab tak'ixtaláb 17. In k'ima' ant'ojomtaláb, anchu'ux t'ójnal anian wa'chintaláb, júnax k'alín k'ima' antak'ix awiltaláb nekin chu' abalan pak'dha nujultsik yabkin po'jka anatiklabtsik ninko'al an VIH-SIDA ani yabuawil kin t'aja ni uulanal ch'a'at:

I. Kinkontsi, ninletsik tit'ojnal abalkin t'ajakin ch'o'obna maxin ko'al o yaba an VIH-SIDA;

II. Kinkontsi i uw junti kaxálk'an abalyabin ko'al anyaulach VIH-SIDA;

III. Kinadhindha o kink'antsi i t'ojlab anatiklabtsik nich'o'odh k'alan VIH-SIDA;

IV. Yabkin pídha kat'ek'ey bant'ojláb anatiklabtsik nich'o'odh k'alan SIDA.

Dhútslab tak'ixtaláb 18. In k'ima' antak'ix awiltaláb, júnax k'alín ata'jil antsubaxtaláb ani k'alan uw ninko'al antomnaxtaláb, nekatomná texti kint'aja nich'a'at uulnal:

I. Katólmixin abal jun texti kach'o'yat k'alanyaulach VIH;

II. An ilalixtsik, tam yabkin utsa jik'at anatiklabtsik abal ch'o'dh k'alan VIH-SIDA;

III. An ilalixtsik, niyabkin utsa anyáultsik k'alan VIH O SIDA abal jelatin tomnál kinko'oknatsik tinba o jélat u awilkin

chamk'a anyaulach;

IV. Kinbuk'uw ankau abal jun texti ch'o'odhti k'wajat k'alan VIH o inko'al an SIDA;

V. Kautsan anatikláb nich'o'odh kineyna anilaltsik niwa'ach abal anyaulach;

VI. Kincho'obná abal jun cho'odh k'alan VIH-SIDA abal k'al jun kapo'jka o kach'ikat t'ajan, u awil kat'ajan max anchana kinkónoy antsubaxtaláb General de Salud;

VII. Kinkónoy jun i uw juntikin ulu abal yab inko'al an VIH-SIDA, abalkin e'jtow kinbach'uw jun i awlataláb, katómkin, kapidhan i ok'tisxstaláb i chálab banilál, kat'ojon o abalkin e'jtow kak'wajay bink'ima' i awiltaláb;

VIII. Kinutsa jun i atikláb abaljun i kau yabich neka t'ajan o kakaldhá ban ok'tsixstaláb, bijun i at'a, kakale o kaochich bichabalil;

IX. Kincho'obna jun i ilalix abal jun inko'al an VIH-SIDA ani tam anyaul yab inpidhnamal abalka cho'obná;

X. Taman ilalixtsik yabkin pídhá kincho'obna anawiltaláb max jun texti inko'al o yaba anyaulach VIH-SIDA;

XI. Taman ilalixtsik kinuma i uw junti kaxalk'an textomjach inko'al anyaulach VIH-SIDA, pero yaba, tam anchana'ak tintomnál kint'aja abal kacho'obná jáy i yaul wa'ach ani tam ta'ja yab kauman i bi'jláb.

Aniyk'í abal textikin pidha kincho'obna antsubaxtaláb k'al ancho'oxtaláb ani yabin tomnal'lak kint'aja max texti inko'al anyaulach yabin ulumal abal kapidhná kacho'obná. Ne'ech kapidhan kincho'obna anta'ta'láb, na'na'lab o texti uk'wajilak k'al anyaul.

Dhútslab tak'ixtaláb 19. In k'ima' antak'ix niko'al kin chu' jelatu bi'jyab anawiltalabtsik, ko'al aniy kinutsa anjunktalábtsik abal tamka k'ale tit'ilomtsik, kine'dha aniy ta'ni abalka t'ajan yanta'ni abal yabtsik kacho'on anatiklabtsik k'al an VIH-SIDA.

Dhútslab tak'ixtaláb 20. An ata' ninko'oknal abalka k'ak'ná antsubaxtaláb ninko'al anatiklabtsik, ko'olkin pídha kacho'obná jelati ne'echka ko'okná anatiklabtsik ninko'al o uk'wajil k'al i SIDA.

T'ÍLAB III

ANTSUBAXTALÁB NINKO'AL E'JTALT ANATIKLABTSIK K'AL I VIH-SIDA

Dhútslab tak'ixtaláb 21. An atiklabtsik k'al i VIH o ninko'al an SIDA, ko'alkin batch'uw je'ltakich antolmixtaláb, junti wa'ach i ilalixtsik ani junti jun kine'jtow kinkonowi mas ta'ni aunque jun kak'ale k'wetém o yanél tineb, ko'ol ani kapidhan antolmixtaláb, anchana jelatin ulal antsubaxtaláb ninko'al antsubaxtaláb General de Salud. An tolmixtaláb uawilka pídhan jun bink'ima', bink'ima' an ilalixtsik o junti jun kak'wajay, ani neka wa'chin i tolmixtaláb abal jun kaje'ley bin t'u'ul o kale'jkin bin ok'.

Dhútslab tak'ixtaláb 22. An atiklabtsik nik'wajatban ko'oknax ata', banilalix ok' o banwik'axte', ani ch'o'odh k'alan VIH o inko'al an SIDA, ko'alka k'ak'ná, yab ko'olka xalk'á nijajá yabinle kacho'obná ani yab ko'olka po'jka.

Banwik'axte'tsik yab ko'olka pilmedhatsik anatiktabtsik ninko'al an VIH-SIDA. An awiltalabtsik ko'alkin t'aja e'jtal nik'wajat bink'ubak abal yabka po'jkatsik nicho'odh k'alan yaulach ani kwa'jat tiwik'nél.

T'ÍLAB IV ANTOMNAXTALÁB

Dhútslab tak'ixtaláb 23. An Contraloría General nink'alan we pulek tak'ix awitaláb nekin ko'okna nimas anawitalabtsik nik'wajat titak'ixtsik abal e'jtaltsikin k'ak'na neje antak'ixtaláb animas abal yabtsikin po'jka anatiklabtsik ninko'al an VIH-SIDA.

Dhútslab tak'ixtaláb 24. An awitalabtsik anint'ojnalitsik antak'ix awitaláb nikin po'jka anatiklabtsik ninko'al an VIH-SIDA o yabkin bela antsubaxtaláb nije uulnal, ne'echkin jalbi ani ne'echka tomná aniy k'al antsubaxtaláb ninko'al anchu'ux awitaláb.

DHÚTSLAB WAT'EL TAK'IXTALÁB

Ji'jtal.- Ne'je antak'ixtaláb neka belan tamka pidhná kaexlá ban Gaceta Oficial, Organo del Gobierno del Estado.

Cháptal.- Neka pakun antsubaxtaláb nikin tómna neje antak'ixtaláb.

Óxtal.- In k'ima' anko'knax e'jat'taláb inko'al ox inik ak'itsá, tamka cho'obná neje antsubaxtaláb abalkin t'aja e'jtal nije u konyáb.

Glosario de Términos de Tének

Constitución - Ye'jche dhutsadh tak'ixtaláb

Ley – Tsubaxtaláb o tak'ixtaláb

Artículo – Dhútslab tak'ixtaláb

VIH - Tsi'tsik chémdhom yaulach

SIDA - Chémdhom e'jat'aláb eladh

PVVIH-SIDA - Atikláb ni inko'al anyaulach VIH-SIDA

Gobierno – Tak'ix awitaláb

Secretaría – K'ima'

Federación – Pulek tak'ix awitaláb

Estado – We pulek tak'ix awitaláb

Municipio – Chácam tak'ix awitaláb

Secretarías de Gobierno - K'ima' antak'ix awitaláb

Instituto Veracruzano de las Mujeres - Ata' abalan úxumtsik ban we pulek tak'ix awitaláb de veracruz

Elaxtaláb – Directorio

Comisión Estatal de Derechos Humanos - Awitaláb niko'al kin k'ak'na in tsubaxtabil anatiklabtsik ban we pulek tak'ix awitaláb

Instituto Electoral Veracruzano - Anin k'ima' anawitaláb niko'al kin chu' jelat tu bi'jyab anawitalabtsik ban we pulek tak'ix awitaláb.

INSTITUTO VERACRUZANO DE LAS MUJERES

Xalapa

Av. Adolfo Ruiz Cortines, No. 1618. Col. Fco. Ferrer Guardia,
C.P. 91020
Tel. 01 (228) 817 1009 y 817 0789.

Veracruz

Palacio Federal Planta Alta, Calle 5 de Mayo esquina Ocampo
s/n, Zona Centro, C.P. 91700
Tel: 01 (229) 932 6025

San Andrés Tuxtla

Independencia s/n (Interior de la biblioteca municipal), Col.
Centro

Asesoría Jurídica, Psicológica y Trabajo Social

075

01 800 906 8537

www.ivermujeres.gob.mx

“Este Programa es público, ajeno a cualquier partido político. Queda prohibido el uso para fines distintos a los establecidos en el Programa”